

ע"ד חובת העלייה לארץ היה רבנו סבור, שרבינים ומלמדים באמריקה ובשאר מקומות, שפועלים ומצליחים בקירוב [כי סוף כל סוף בדורנו אנו שיש חורבן כל כך גדול בכלל ישראל מפני הריפורמה ומפני החילוניות השוררת, כל-מנהיג רוחני משתתף הוא באמת בקיום כלל ישראל ובבנין האומה], אינו מן הנכון שיעלו הם לארץ, וע"י כן ישתמטו מחובתם ומעבודתם זו. [וכי"ה בתש"ו מהר"ם שיק חי"ד (סי' רכ"ה רכ"ז)]. וכ"כ הגר"ע באיגרתו לכב' הרב קוק, ז"ל, שגדפסה בסי' הי

רבינו סיפר שראה מכתב תשובה - שעוד לא נדפס - מהגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל (ובעל ה"אור שמח"), בו השיב לשאלה האם מותר לשנות ממעות קופת רבי מאיר בעל הנס המועד לתלמידי חכמים עניי ארץ ישראל, לשאר עניני יישוב ארץ ישראל וכגון קנין קרקע. והשיב רבי מאיר שמחה זצ"ל, דאע"פ שיישוב ארץ ישראל גם בזמן הזה מצוה, מכל מקום היא פחותה בחשיבות ממצות תלמוד תורה, ואין לשנות המעות דהוי כחורדה ממצוה חמורה למצוה קלה דאסור. ועוד כותב הגאון הנ"ל, שהוא חושש שענין בנין ארץ ישראל בסופו ידחה אמונת המשיח.

ע"א: מפני מה נתארה משה ליכנס לארץ ישראל וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך אלא כך אמר משה הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל אכנס אני לארץ כדי שיחיימו בולן על ידי, עיי"ש. לכאורה יש לנו להבחין את קושיית חז"ל: מפני מה נתארה משה וכו', הא מוטל עליו לקיים מצוות ישוב ארץ ישראל, וא"כ משום זה לבד ירצה הוא ואולי יש להוכיח מזה כי מצוות ישוב ארץ ישראל אינה אלא למי שיש לו חלק ונחלה בארץ ישראל, וכיון שכני לוי לא היה להם חלק ונחלה בארץ א"כ אולי היו פטורין גם ממצוות ישוב ארץ ישראל, וצ"ע בזה.

כאשר נשאל רבינו אחרי שהוקמה מדינת ישראל, האם יש מצוה להתנישב בארץ ישראל [כאשר אין שיקולים של פרנסה], הוא תמיד ענה שהדבר תלוי איפה רוצים להתנישב, דאם הכוונה להתנישב ב"שיכון חזון איש" [או שכונה חרדית דומה אחרת] אז יש מצוות ישוב ארץ ישראל, אבל אם העולה מעדיף איזה קיבוץ וכדומה, אז אין מצוות ישוב ארץ ישראל. במשך שנים רבות אחרי קום המדינה נמנע

ויראת חטא מצויין שם דינו כארץ ישראל ולפי זה נמצא דהעיקר תלוי באופן אפשרותם לעבוד את הבורא יתברך שמו, שבכל מקום שהוא יכול לעבוד ביותר את בוראו אם כן מקומו עכשיו היא בארץ ישראל ממש שהעיקר היא החכמה ויראת חטא ובמקום שיכולים להשיגו יותר צריכים שם להימצא.

וכשם שאסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות, שכל מקום שתכסה ויראת חטא מצויין שם דינו כארץ ישראל, וכמו שאסרו כל דור בכבל כאלו דר בארץ ישראל, שכל מה שאסרו לא אסרו אלא מפני שסתם חוצה לארץ אין חכמה ויראת חטא מצויין בה לישראל לרוב הצרות ועול הגליות שסובלים שם אלא אם כן על ידי עמל גדול וצער גדול ככל הצרות והחתיאש מהם דעכונת השם לשרידים אשר ייו קורא וסתם ארץ ישראל חכמה ויראת חטא מצויין בה עד שסתם משיגים כבוד כוראם וזוכים ליהנות מזיו השכינה, ועל זו אסרו אפילו

שם אמר ר"א כל הדר בארץ ישראל שריו בלא עין כו'. נראה דהיינו דחוקא במי שדר בה לשם מצוה ישיבת ארץ ישראל שהיא מקום קדושה וכדי שתנין עליו זכות ארץ ישראל שלא יבא לידי חטא ואז אף אם לפעמים חטא בא לידו או אפילו עון שהוא מזיד צ"י שתקף עליו יצרו מ"מ מסתמא גורם לו זכות ישיבת ארץ ישראל שלא לן ועבירה בידו דלאחר שחטא ומצא עצמו עומד במקום קדוש וראי תורה על הראשונות ושב ורפא לו מה שאין כן מי שדר שם דרך מקרה או מפני שהוא מקום מולדתו או מפני שבה פירותיה וכיוצא בו ומכל שכן במי שהוא מכעט בה ומזלזל בקדושת הארץ לילך אחר יצרו הרע לא ירבה תורה במתים אורבה עליו נאמר ותברא ותטמא את ארצי

לדעת הרמב"ן שיש מצוות עשה דאורייתא לדורות ליישב את ארץ ישראל, מדוע לא תיקנו חז"ל ברכה למי שמגיע מחו"ל לארץ ישראל. תשובה: שאלתי את גיסי מרן ר' חיים קניבסקי שליט"א והשיב לי, שלא תקנו חז"ל ברכה על מצוה תמידית שאדם צריך לקיימה בכל עת ובכל שעה ללא הפסק, כשם שלא תיקנו על שש המצוות התמידיות. ויש לי להוסיף: עם ישראל מקומו בארץ ישראל וכל יהודי התמידיות. ויש לי להוסיף: עם ישראל מקומו בארץ ישראל וכל יהודי צריך להוולד בה ולהשאר בה כל ימי חייו. אלא שבשנותינו הרבים גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו. וישנם כאלה שלאחר שגלו חזרים, לאלו לא תיקנו ברכה כי לא זה הסדר הנכון של עם ישראל ועל הכניסה הראשונה של דור המדבר לא תיקנו ברכה, כי עדיין לא נתקנו או ברכות המצוה א.

פניינו כולנו נכ"מ, אכל נחמנו אין ראי' מהן זכנו מעלין שיש מלוח וחיוז לפנות, שכרי אמרו ג"כ ככל מעלין לירושלים כמו שאמרו ככל מעלין לא"י, ולא מלינו נאסו מקום שיכ"י חיוז ומלוח לפנות מא"י לירושלים, וכמלוח של ישוב א"י שכתב כרמזין הוא ככל א"י כמו בירושלים, ופשיטא שאין מקום לפנות על כדמח ביוזא מירושלים למקום אחר נאמן ישראל שיכ"י חיוז כעבוד פ"ג. ואפשי"כ אמרו ככל מעלין

לכן היה ראוי מן הדין לברך ברכה על הנשיבה בארץ ישראל כשאר קיום המצוות, והא דלא תקנו חז"ל ברכה על זה, קרוב הדבר להאמר דבברכת המזון שאנו מברכין ואומרים נודה לך ד' אלקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה וכו' ועל הכל ד' אלקינו אנחנו מודים לך וכו' נכתוב ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ברוך אתה ד' על הארץ ועל המזון - בזה נכללה גם הברכה על הישיבה בארץ ישראל, ומן הראוי שהיושבים בארץ ישראל יכינו באמירת ברכה זו על קיום מצוותן שיתשבין בארץ.

עמד על זה הרב חיים שרגא פייבל פרנק זצ"ל בספר תולדות זאב על מסכת שבת, חלק ב' עמ' ס"ה, וזה לשונו: